

ODŮVODNĚNÍ

návrhu vyhlášky, kterou se mění vyhláška č. 67/2018 Sb., o některých požadavcích na systém vnitřních zásad, postupů a kontrolních opatření proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu

A. OBECNÁ ČÁST

1. Vysvětlení nezbytnosti navrhované právní úpravy, odůvodnění jejích hlavních principů

Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR schválila v říjnu 2020 ve 3. čtení návrh zákona, kterým se mění zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu a další související zákony (zákon č. 253/2008 Sb. dále jen jako „AMLZ“). Návrh tohoto změnového zákona předložila vláda dne 23. června 2020 k projednání do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR (sněmovní tisk č. 909). Změnový zákon k AMLZ byl vyhlášen dne 17. prosince 2020 ve Sbírce zákonů jako zákon č. 527/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, zákony související s přijetím zákona o evidenci skutečných majitelů a zákon č. 186/2016 Sb., o hazardních hrách, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „novela AMLZ“). Novela AMLZ (resp. většina jejích ustanovení) nabyla účinnosti dnem 1. ledna 2021.

Přijatá novela AMLZ je primárně transpozicí směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/843 ze dne 30. května 2018, kterou se mění směrnice (EU) 2015/849 o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu a směrnice 2009/138/ES a 2013/36/EU a dílčím způsobem i doplněním implementace směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/849 ze dne 20. května 2015 o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu, o změně nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 648/2012 a o zrušení směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/60/ES a směrnice Komise 2006/70/ES. Součástí novely AMLZ je mj. i zavedení postupu zesílené identifikace a kontroly klienta, změna podmínek pro provádění zjednodušené identifikace a kontroly klienta či změna provádění převzetí identifikace klienta. Změny AMLZ mají dopad na stávající vyhlášku č. 67/2018 Sb., o některých požadavcích na systém vnitřních zásad, postupů a kontrolních opatření proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu („AMLV“ nebo „vyhláška“).

V souvislosti s otevřením této vyhlášky dochází k dalším změnám, jejichž cílem je zohlednit podněty z dohledové a výkladové praxe a rovněž implementovat doporučení plynoucí z mezinárodních hodnocení (především z 5. kola hodnocení České republiky výborem Rady Evropy Moneyval).

2. Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy se zákonem, k jehož provedení je navržena, včetně souladu se zákonným zmocněním

Návrh novely AMLV bude v zásadě pouze technickou novelou, která zapracovává změny plynoucí z novely AMLZ a podněty z praxe a mezinárodních hodnocení v souladu se zmocněním uvedeným v ustanovení § 21 odst. 11 novely AMLZ.

3. Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s předpisy Evropské unie, judikaturou soudních orgánů Evropské unie a obecnými právními zásadami práva Evropské unie

Navrhovaná změnová vyhláška, která je novelou AMLV, není transpozičním předpisem. Návrh předkládané novely AMLV pouze v souladu s příslušným zmocněním v AMLZ stanoví náležitosti systémů vnitřních zásad, postupů a kontrolních opatření v reakci na transpoziční novelu AMLZ.

Předkládaný návrh novely AMLV je slučitelný s právem Evropské unie (které v této oblasti představuje tzv. minimální harmonizaci).

4. Zhodnocení platného právního stavu a odůvodnění nezbytnosti jeho změny

AMLZ vymezuje oprávnění České národní banky („ČNB“) k vydání prováděcího předpisu v § 21 odst. 11. Právě s ohledem na změny v AMLZ je tedy nutné aktualizovat i znění AMLV tak, aby odpovídalo novelizovanému znění předpisu, ze kterého vychází. Vyhlášku je pak nutné upravit především s ohledem na rozšíření způsobů identifikace klienta a zavedení postupu zesílené identifikace a kontroly klienta v AMLZ. Dále je třeba zohlednit změnu rozsahu a způsobu uchovávání informací z identifikace a kontroly klienta a ustanovení pověřené osoby na úrovni statutárního orgánu instituce, která je zodpovědná za AML/CFT problematiku.

V oblasti identifikace se jedná především o nově navrhovanou úpravu v § 8 AMLZ upravující postup identifikace jiné osoby jednající za klienta a rozšiřující povinnosti ve vztahu k mezinárodním sankcím a změnu v rozsahu identifikačních údajů právnické osoby. Mimo to byl nově zařazen § 8a AMLZ, který upravuje postupy při identifikaci klienta za využití prostředků pro elektronickou identifikaci. Proces kontroly klienta podle § 9 AMLZ je pak obohacen o explicitně stanovenou nutnost ověřovat totožnost skutečného majitele z důvěryhodných zdrojů a rovněž upřesňuje povinnosti kontroly souladu s mezinárodními sankcemi při provádění kontroly klienta, který je právnickou osobou či svěřenským fondem.

Nově je rovněž zaveden postup zesílené identifikace a kontroly klienta v § 9a AMLZ, který stanovuje, v jakých situacích se takový postup použije, a zároveň nastiňuje některé kroky, které povinná osoba musí v rámci zesílené identifikace a kontroly klienta učinit tak, aby účinně řídila zjištěná rizika. Rovněž náležitosti provádění zjednodušené identifikace klienta prošly zásadní změnou a nově jsou úzce provázány s faktorem potenciálně nižšího rizika legalizace výnosů z trestné činnosti a financování terorismu. Další novinkou spojenou s identifikací a kontrolou klienta je pak úprava jejich převzetí a využití dalších dálkových postupů v § 11 a § 12 AMLZ, kdy možnost převzetí identifikace klienta je nově otevřena všem povinným osobám – nejen finančním institucím – a tato změna je doplněna úpravou podmínek převzetí a zákazem jeho řetězení.

S ohledem na výše zmíněné je nutné novelu AMLV provést především v souvislosti se seznamem aspektů nutných k zohlednění v hodnocení rizik dané instituce, faktory zohledňovanými povinnou osobou při sestavování a vyhodnocování rizikového profilu klienta a rozsahem postupu zesílené kontroly klienta. Zesílenou kontrolu klienta do současnosti definovala pouze sama vyhláška v § 9 a nyní je nutné ve vyhlášce reflektovat pojetí zesílené kontroly z novely AMLZ, zabránit duplicitám a zajistit, aby oba předpisy byly v souladu.

Dalším aspektem, který novela AMLV upravuje, je povinnost aktualizace systémů vnitřních

zásad, hodnocení rizik a nastavení rizikových profilů vždy před zavedením nového produktu na trh. Tuto povinnost dílčím způsobem rovněž zavádí AMLZ a vyhláška toto v rámci zmocnění doplňuje tak, aby byl postup plně v souladu s doporučeními plynoucími z hodnocení Moneyval.

V neposlední řadě se v návaznosti na přijetí zákona č. 37/2021 Sb., o evidenci skutečných majitelů (též „ZESM“), účinného ode dne 1. června 2021, mění i definice skutečného majitele právnické osoby / svěřenského fondu. AMLZ po novele a po nabytí účinnosti ZESM tuto definici již nebude obsahovat a definice bude nadále upravena jen v ZESM. Zákon o skutečných majitelích upřednostňuje principiálně materiální pojetí skutečných majitelů před pojetím formálním. AMLZ v § 4 naopak nově definuje v souladu s doporučeními FATF „skutečného majitele obchodu“ (fyzickou osobu, za kterou se obchod provádí). I tyto aspekty budou mít dopad na rizikové profily klientů a postupy při zesílené identifikaci a kontrole klienta upravené ve vyhlášce.

5. Předpokládaný hospodářský a finanční dosah navrhované právní úpravy na státní rozpočet, ostatní veřejné rozpočty, na podnikatelské prostředí České republiky, dále sociální dopady, včetně dopadů na rodiny a specifické skupiny obyvatel, zejména osoby sociálně slabé, osoby se zdravotním postižením a národnostní menšiny, a dopady na životní prostředí

Navrhovaná úprava nebude mít dopad na státní rozpočet ani na ostatní veřejné rozpočty.

Návrh novely AMLV má pouze minimální dopad na podnikatelské prostředí. Finanční i administrativní náklady vyplývají již přímo z AMLZ a novela AMLV tyto povinnosti pouze upřesňuje pro osoby v působnosti AMLV.

Předkládaný návrh novely AMLV nemá negativní sociální dopady, včetně dopadů na rodiny, ani nemá žádné dopady na specifické skupiny obyvatel, na osoby sociálně slabé, ani na osoby se zdravotním postižením a národnostní menšiny.

Předkládaný návrh novely AMLV nemá negativní dopady na životní prostředí.

6. Zhodnocení současného stavu a dopadů navrhovaného řešení ve vztahu k zákazu diskriminace

Navrhovaná právní úprava neobsahuje ustanovení, která by byla diskriminační.

7. Zhodnocení dopadů navrhovaného řešení ve vztahu k ochraně soukromí a osobních údajů

Novela AMLV je připravena v návaznosti na novelu AMLZ a v rozsahu zmocnění stanoveného tímto předpisem.

I když novelou AMLV dochází ke změně a zpřesnění řady ustanovení, např. o postupu kontroly klienta a stanovování rizikového profilu, rozsah zpracovávaných osobních údajů a způsob jejich zpracování je rozšiřován minimálně a vždy v návaznosti na úpravy v AMLZ a v mezích stanovených nařízením GDPR. Navrhovaná úprava vyhlášky vychází zejména z principů zákonnosti, účelnosti, minimalizace zpracovávaných údajů a důvěrnosti a nadále splňuje vysokou úroveň ochrany soukromí a osobních údajů v souladu s nařízením GDPR, na jehož principech staví i AMLZ.

8. Zhodnocení korupčních rizik

Návrh novely AMLV je v souladu s rozsahem zmocnění podle § 21 odst. 11 AMLZ.

ČNB vykonává v souladu se zákonem č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů, dohled nad subjekty finančního trhu a má dostatečné nástroje pro kontrolu dodržování zákonů a dalších prováděcích právních předpisů i podmínek, za nichž bylo oprávnění uděleno. ČNB je správním orgánem a je kompetentní rozhodovat ve věcech, které spadají do její působnosti. Působnost a odpovědnost jednotlivých útvarů při výkonu dohledu jsou v ČNB stanoveny vnitřním předpisem, organizační struktura ČNB je k dispozici veřejnosti na jejích internetových stránkách. Pro výkon činnosti ČNB jsou nastaveny odpovídající kontrolní mechanismy, které jsou pravidelně ověřovány a aktualizovány.

Návrh novely AMLV upravuje povinnosti institucí, které podléhají dohledu ČNB a povinnosti vypracovávat systém vnitřních zásad, zejména řadu jejich povinností směřujících k efektivnímu řízení rizik. ČNB pak dohlíží na plnění těchto povinností v rámci dohledové činnosti. Korupční riziko spojené specificky s návrhem této novely AMLV tedy nelze dovozovat.

Prováděná změna AMLV nemá dopad na činnost ČNB v oblasti povolovací činnosti podle dílčích sektorových zákonů.

U navrhované novely AMLV nebyla po jejím vyhodnocení podle metodiky CIA (Corruption Impact Assessment) korupční rizika zjištěna.

9. Zhodnocení dopadů na bezpečnost nebo obranu státu

Navrhovaná právní úprava podporuje preventivní opatření k boji proti praní špinavých peněz a financování terorismu a ve svém důsledku tedy zlepšuje bezpečnost a obranu státu.

10. Konzultace

Návrh novely AMLV byl zaslán k vyjádření Ministerstvu financí, Finančnímu analytickému úřadu, České bankovní asociaci, České asociaci pojišťoven, Asociaci pro kapitálový trh, Asociaci družstevních záložen, Asociaci úvěrových institucí, Asociaci finančních poradců České republiky, České asociaci společností finančního poradenství a zprostředkování, Asociaci českých pojišťovacích makléřů, Asociaci českých stavebních spořitelen, Asociaci penzijních společností ČR, Asociaci provozovatelů mobilních sítí, Asociaci pro devizový trh a České fintech asociaci (pozn. poslední tři uvedené asociace sdružují mj. poskytovatele platebních služeb, kteří působnosti vyhlášky podléhají).

Meziresortní připomínkové řízení k návrhu novely vyhlášky proběhlo od 8. února 2021 do 26. února 2021. Vypořádání připomínek bylo s připomínkovými místy projednáno a vyhláška je předkládána bez rozporu.

Návrh novely AMLV nepodléhá konzultaci s Evropskou centrální bankou podle Rozhodnutí Rady č. 98/415/ES ze dne 29. června 1998 o konzultacích vnitrostátních orgánů s Evropskou centrální bankou k návrhům právních předpisů.

Předkládaný návrh neobsahuje řešení, která by představovala zvýšená rizika z hlediska proveditelnosti a vynutitelnosti.

Na základě čl. 3.8 písm. g) Obecných zásad pro hodnocení dopadů regulace (RIA) nebylo u vyhlášky provedeno samostatné hodnocení dopadů regulace, neboť hodnocení dopadů je obsaženo již v RIA k novele AMLZ. Současně nejsou v návrhu identifikovány nové dopady a návrh prováděcího právního předpisu není zpracován nad rámec provedené RIA k návrhu uvedeného zákona.

B. ZVLÁŠTNÍ ČÁST

K čl. I

K bodu 1 [§ 2 odst. 3]

Novelou AMLZ se zásadním způsobem mění pravidla pro zjednodušenou identifikaci a kontrolu klienta. Nově § 13 AMLZ stanoví minimální povinnosti pro zjednodušenou identifikaci a kontrolu klienta. Mezi takové povinnosti patří i nutnost provádět další, blíže nespecifikované úkony nutné k účinnému řízení rizik (§ 13 odst. 2 písm. c) AMLZ). Stejně tak se stanoví okruhy situací, kdy není možné o použití zjednodušené identifikace a kontroly klienta uvažovat vůbec, neboť je nutné vždy uplatnit zesílenou identifikaci a kontrolu klienta. Tato povinnost se dílčím způsobem kryje s povinností stanovenou již dříve v § 9 odst. 3 AMLV. Cílem ustanovení § 2 tak je zajistit funkční propojení těchto povinností.

K bodům 2 až 4 [§ 3 odst. 1 písm. b)]

Doplňuje se definice země původu fyzické osoby – podnikatele. Nad rámec faktorů relevantních pro fyzické osoby obecně se doplňuje faktor sídla takového podnikatele.

V případě určování země původu právnických osob AMLV nadále rozlišuje situace, kdy právnická osoba je povinnou osobou, a tedy pro ni platí povinnosti podle § 24a AMLZ, a kdy není. U obou kategorií právnických osob se při sestavování jejich rizikového profilu nově důsledněji reflektují rizika plynoucí z geografického umístění jejich poboček a provozoven. Liší se pouze způsob, jakým je faktor poboček / provozoven u daného typu právnické osoby zohledňován.

V případě právnických osob, které nejsou povinnými osobami, se pobočky a provozovny zohledňují v rámci režimu země původu. Nejde o zcela novou povinnost, neboť již dosavadní znění § 3 odst. 1 písm. b) bod 3 AMLV počítalo s povinným zohledňováním *poboček*. K rozšíření vymezení země původu těchto právnických osob tak dochází pouze přidáním nového faktoru *provozoven*.

Pro právnické osoby – povinné osoby zůstává zemí původu jen země sídla. Je tomu tak z toho důvodu, že povinné osoby uplatňují opatření v oblasti AML/CFT a stejný standard budou uplatňovat i jejich pobočky a provozovny v zemích EU a ony samy musí zajistit uplatňování tohoto standardu u poboček a provozoven v zemích mimo EU (§ 24a AMLZ).

Nicméně v současné době se především v návaznosti na výsledky hodnocení rizik ukazuje, že mezi právnické osoby – povinné osoby patří i některé subjekty, které národní hodnocení rizik označuje jako rizikové (např. virtuální směnárny, platební instituce). Není tedy s ohledem na rizikovost opodstatněné zaujímat k těmto subjektům paušálně mírnější přístup, a proto se riziko spojené s pobočkami a provozovny (a jejich geografickým umístěním) reflektuje nově v profilu i těchto klientů – avšak pouze v jiném režimu (k tomu blíže viz § 7 odst. 2 písm. d) AMLV).

Nově se zařazuje způsob, kterým lze určit zemi původu u svěřenského fondu. S ohledem na rizikovost svěřenských fondů a na formu jejich fungování a v souladu s doporučením Finančního akčního výboru č. 25 se jako země původu definuje země původu svěřenského správce a rovněž země, podle jejíhož práva byl svěřenský fond založen. V různých právních rádech mohou vznikat

různé typy svěřenských fondů (odvolatelné, neodvolatelné, svěřenské fondy chránící majetek, „charitable trusts“ atd.), a tedy právě země, podle jejíhož práva byl svěřenský fond založen, ovlivňuje do jisté míry i jeho povahu a formu fungování.

Dále v návaznosti na zavedení legislativní zkratky „svěřenský fond“ v § 2 odst. 1 písm. g) odst. 4 AMLZ (tj. svěřenský fond a jemu svou strukturou nebo funkcemi podobné zařízení řídicí se právem jiného státu) a legislativní zkratky „svěřenský správce“ v § 2 odst. 1 písm. m) AMLZ (tj. svěřenský správce a osoba v obdobném postavení u svěřenského fondu strukturou nebo funkcemi podobné zařízení řídicí se právem jiného státu) přebírá tuto terminologii i AMLV jako prováděcí předpis zákona.

K bodům 5 a 6 [§ 3 odst. 1 písm. c)]

Pojem „evidence údajů o skutečných majitelích“ pochází z části páté zákona č. 304/2013 Sb. Zákon č. 37/2021 Sb. však přepokládá zrušení této evidence a zavádí novou evidenci nazvanou „evidence skutečných majitelů“. Proto tento pojem používá i tato novela AMLV. Současně jde o označení vystihující obsah evidence, které ob stojí i z hlediska obecného jazyka. Účinnost této změny proto nemusí být navázána na účinnost nového zákona o evidenci skutečných majitelů.

ČNB se v praxi setkává se situacemi, kdy se povinné osoby nesnaží ověřit vlastnickou a řídicí strukturu klienta, který je právnickou osobou. Instituce se bez dalšího řídí informacemi z čestného prohlášení a tyto informace dále neověřují ve veřejných nebo komerčně dostupných zdrojích. Proto se zavádí pravidlo, že čestné prohlášení samo o sobě nelze považovat za důvěryhodný doklad, které by mohl prokázat transparentní strukturu vlastnických a řídicích vztahů.

Ustanovení přitom nemá za účel zcela zabránit využívání čestných prohlášení, ale upozornit na to, že čestné prohlášení stojící samostatně a nepodpořené další prokazatelnou snahou instituce ověřit řídicí a vlastnickou strukturu není dostatečně důvěryhodným zdrojem. Instituce tedy nemůže vycházet jen z čestného prohlášení klienta o vlastnické a řídicí struktuře, aniž by vynaložila přiměřenou snahu ověřit obsah čestného prohlášení.

Vycházení z čestného prohlášení klienta v otázce jeho vlastnické a řídicí struktury může být odůvodněno (např. v případě zahraničních společností z jurisdikcí, kde nelze stav doložit na základě informací z veřejných rejstříků), avšak nezabavuje povinnou osobu povinnosti provést další kroky vedoucí k ověření skutečného majitele a vlastnické a řídicí struktury klienta. V situacích, kdy klient nemůže dodat žádný podpůrný dokument potvrzující informace v čestném prohlášení (např. zápis z valné hromady, auditní nebo obdobnou zprávu potvrzující stav apod.), musí být reflektováno potenciálně vyšší riziko takového klienta a s tím spojená zesílená identifikace a kontrola daného klienta.

K bodu 7 [§ 3 odst. 2]

V návaznosti na zavedení legislativní zkratky pro svěřenský fond a jiné právní uspořádání v AMLZ (§ 2 odst. 1 písm. g) bod 4) používá zavedenou terminologii i AMLV jako prováděcí předpis zákona.

Z důvodu předejití možným aplikačním problémům při používání vybraných ustanovení (vztahujících se primárně k povinnostem právnických osob) na svěřenské fondy se do § 3 odst. 2 AMLV doplňuje, že vybraná ustanovení se na svěřenské fondy použijí přiměřeně (např. § 11

odst. 4 AMLV hovoří o řídicí struktuře klienta - právnické osoby, za kterou je podle Stanoviska FAÚ ke zjišťování vlastnické a řídicí struktury ze dne 12. února 2017 potřeba považovat především statutární orgány; svěřenský fond však statutární orgány nemá, ustanovení tak z povahy věci nelze aplikovat v plném rozsahu, nýbrž přiměřeně).

Mezi vybraná ustanovení aplikující se na svěřenské fondy přiměřeně se nově zařazuje též § 9 odst. 3 AMLV.

K bodu 8 [§ 4 odst. 4]

V souvislosti s rozvojem a zaváděním nových produktů a služeb a rozvojem a zaváděním nových technologií se doplňuje povinnost instituce, která nové produkty a služby na trh uvádí, zhodnotit rizika nového produktu / služby před jejich zavedením na trh, a povinnost příslušné instituce zhodnotit rizika nové technologie před zahájením jejího využívání, a tato hodnocení následně reflektovat ve vnitřních postupech tak, aby instituce mohla účinně řídit a minimalizovat zjištěná rizika. Taková povinnost má oporu v doporučeních Finančního akčního výboru č. 10 a 15. Povinnost pravidelně aktualizovat hodnocení rizik podle § 21a odst. 3 AMLZ před zahájením poskytování nových produktů tím není dotčena. Příslušná instituce tak vždy musí především zohlednit rizikovost takových produktů, služeb a nových technologií a jejich potenciální zneužitelnost pro legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu.

K bodům 9 a 10 [§ 4 odst. 5 písm. c) a písm. e)]

Nově doplněné písmeno e) stanoví, že je nutné bez zbytečného odkladu aktualizovat vnitřní postupy v situaci, kdy Finanční analytický úřad poskytne instituci informace o změně v hodnocení rizik (§ 30a odst. 7 AMLZ).

K bodu 11 [§ 4 odst. 7]

Upřesňuje se povinnost aktualizovat v návaznosti na úpravu systému vnitřních zásad a hodnocení rizik i rizikové profily klientů ve lhůtě přiměřené jejich rizikovému profilu. Ne každá aktualizace vnitřních předpisů postupem podle § 4 odst. 4 a 5 AMLV je nutně důvodem pro vznik této povinnosti. Tato povinnost vzniká za situace, kdy provedená aktualizace má na posuzování rizikového profilu klientů dopad, zejména byla-li změněna ustanovení vnitřních předpisů stanovující kritéria hodnocení rizik spojených s klientem. V takovém případě je potřeba rizikové profily klientů přehodnotit.

U klientů s vyšším rizikem je nutné aktualizaci profilu provést rychle, u těch nízkorizikových je možné aktualizaci provést později. Příkladem takového řešení je postup, kdy v případě, že se rizika relevantní pro sestavení rizikového profilu klienta měnila, instituce:

- a) v návaznosti na aktualizaci systému vnitřních zásad a/nebo hodnocení rizik provede i aktualizaci rizikového profilu u vysoce rizikových klientů ve lhůtě 6 měsíců od změny zákonných povinností, nebo
- b) u klientů s průměrnou rizikovostí potom provede takovou aktualizaci do jednoho roku a
- c) u nízkorizikových klientů provede aktualizaci společně s aktualizací osobních či jiných údajů (tedy v aktivním kontaktu s klientem) nejpozději do dvou let.

K bodu 12 [§ 5 odst. 3 písm. e)]

Na základě poznatků z dohledové praxe se upřesňuje, že instituce vždy zohlední v hodnocení rizik vlastní opatření (například zesílení kontroly klienta), která přijala a uplatňuje pro efektivní řízení rizik. V původním znění opatření stanoveného tímto písmenem docházelo k nepochopení, o jaká opatření se jedná (zákonná, dle vyhlášky, plynoucí z evropských či mezinárodních standardů), a proto je upřesnění na místě.

K bodu 13 [§ 5 odst. 4]

Nově se zavádí povinnost zohlednit i další aspekty v hodnocení rizik. Tímto doplněním se institucím poskytuje dodatečný prostor jít nad rámec výčtu uvedeného v odstavci 3 a reflektovat tak i jiné aspekty vyplývající z konkrétní povahy činnosti konkrétní instituce, zejména specifická rizika, která detekují, a opatření, která v rámci svého řízení rizik aplikují. Jedná se o zjištění, která mohou vyplývat z auditních zpráv či skupinových podkladů a strategií.

K bodům 14 až 17 [§ 7 odst. 2]

Mezi možné rizikové faktory se nově doplňuje faktor země původu osoby, na níž má klient přímou nebo nepřímou účast (nejčastěji dceřiná společnost). Sídla dceřiných společností nejsou zahrnuta mezi aspekty, podle kterých se standardně určuje země původu právnické osoby podle § 3 odst. 2 písm. b) odst. 2 AMLV. Pro situace, kdy klient - právnická osoba má dceřinou společnost v rizikové zemi a tento fakt je v daném případě rizikový (např. s ohledem na povahu klienta nebo povahu uzavíraného obchodu), musí instituce tento faktor zohlednit při stanovování rizikového profilu klienta.

Dohled ČNB se setkává se situacemi, kdy instituce řeší pouze zemi sídla právnické osoby – klienta a fyzických osob, které jsou členy jeho statutárního orgánu, avšak nezabývají se již zjišťováním země sídla fyzických osob, které jsou členy statutárního orgánu právnické osoby, která je členem statutárního orgánu klienta – právnické osoby. Tento aspekt je řešen stanovením povinnosti zkoumat zemi původu u osob v řídicí struktuře klienta právnické osoby, kterou nově upravuje § 5 odst. 1 písm. b) bod 3 AMLZ a § 11 odst. 4 AMLV ve větě druhé. Přístup reflektuje zavedenou praxi ukotvenou ve Stanovisku FAÚ k zjišťování řídicí a vlastnické struktury, které dovozuje povinnost identifikovat i tzv. druhou úroveň osob, tedy členy statutárních orgánů právnických osob, které jsou členem statutárního orgánu klienta – právnické osoby. Pro naplnění tohoto postupu není ovšem nutné vyžadovat kopie průkazů totožnosti všech osob v řídicí struktuře, ale lze se spolehnout např. na informace od klienta poskytnuté v rámci kontroly nebo čestné prohlášení.

S ohledem na vývoj v oblasti řízení rizik a nové metodické materiály Finančního akčního výboru a Evropského orgánu pro bankovníctví se také rozšiřuje okruh rizikových faktorů tak, aby povinné osoby vedl k získání co možná nejširšího okruhu relevantních informací o klientovi.

V návaznosti na výsledky hodnocení rizik se ukazuje, že mezi právnickými osobami – povinnými osobami se objevují i takové subjekty, které národní hodnocení rizik označuje za rizikové (např. virtuální směnárny a platební instituce). Na toto riziko ukazuje i současná dohledová praxe ČNB. Je proto zapotřebí v rizikovém profilu zohlednit rovněž i faktor geografického umístění poboček a provozoven příslušných klientů – a to tam, kde je to důvodné. Povinná osoba tak musí provést úvahu o zemích, kde posuzovaná instituce působí, také musí přihlídnout k typu instituce (rozdílné posouzení může být v případě pobočky či provozovny banky, u níž lze předpokládat

vysokou úroveň AML/CFT standardů, a jiné v případě menších a rizikovějších subjektů a jejich poboček a provozoven).

Vkládá se faktor vlivu způsobu provedení první identifikace na rizikový profil klienta. Novela AMLZ umožňuje nově použití elektronické identifikace (§ 8a AMLZ). Mimo to se možnost převzetí identifikace podle § 11 odst. 5 AMLZ (de facto outsourcing identifikace a kontroly klienta) otevírá pro všechny povinné osoby, a budou jej tedy moci využít i jiné osoby než úvěrové a finanční instituce. Stejně tak se postup odpovídající identifikaci na dálku podle § 11 odst. 7 AMLZ otevírá pro všechny typy povinných osob.

Historicky je ovšem právě identifikace podle § 11 odst. 7 AMLZ spojena s vyšší mírou rizika podvodů nebo zneužití odcizené identity, na což novela AMLZ reaguje zavedením nového bezpečnostního opatření spočívajícího v požadavku, aby ve zprávě pro příjemce doprovázející kontrolní platbu byl uveden účel identifikace, označení povinné osoby a jméno a příjmení osoby, jež dala platební příkaz k jejímu provedení. V § 12 odst. 3 až 8 novely AMLZ se pak nově upravuje modifikace tohoto postupu, jež staví na využití služby informování o platebním účtu a služby nepřímého dání platebního příkazu. S novými opatřeními ale dosud nejsou zkušenosti a budoucí praxe ukáže možná silná a slabá místa obou postupů.

Nad rámec současné úpravy obsažené v AMLZ nelze opomenout, že řada klientů byla identifikována původním postupem podle § 11 odst. 7, který byl dlouhodobě hodnocen jako rizikový.

Diverzifikace možností provedení identifikace a začlenění více možností jejího provedení elektronicky nebo na dálku se rovněž mohou pozitivně i negativně odrážet v riziku spojeném s klientem, a proto je tento faktor explicitně doplněn do rizikového profilu.

Dále se vkládá i faktor způsobu zjištění a ověření vlastnické a řídicí struktury. Cílem je získat informace o tom, kdy instituce získává přehled o takové struktuře pouze čestným prohlášením bez dalšího, jak bylo popsáno v odůvodnění novelizačního bodu 5.

K bodu 18 [§ 9 odst. 1]

Ustanovení § 9a AMLZ zavádí pojem „zesílená identifikace a kontrola klienta“. V rámci provázanosti obou právních předpisů tuto terminologii reflektuje i vyhláška.

K bodům 19 a 20 [§ 9 odst. 2]

Novela AMLZ uvádí v § 9a odst. 3 demonstrativní výčet postupů, které je v rámci zesílené identifikace a kontroly klienta třeba uplatňovat. S ohledem na tyto požadavky se upřesňují požadavky v § 9 AMLV tak, aby ustanovení nebyla duplicitní a aby bylo zřejmé, co je po instituci požadováno. Do odstavce 2, konkrétně písmene b), se tak vkládá výčet typů informací upřesňující, že se jedná o požadavky na informace o osobách ve vlastnické a řídicí struktuře klienta, povaze obchodního vztahu a zdrojích peněžních prostředků. Toto doplnění demonstrativního výčtu vychází co do rozsahu z doporučení Finančního akčního výboru č. 10.

K bodům 21 a 22 [§ 9 odst. 3]

Účelem mezinárodních sankcí je zabránit osobám uvedeným na sankčních seznamech a osobám jim blízkým a s nimi spřízněným v získávání a nakládání s majetkem v rozsahu stanoveném příslušným sankčním předpisem. Do ustanovení § 9 odst. 3 písm. b) AMLV se tak mimo povinnosti systematického prověřování osoby klienta a skutečného majitele klienta vkládá i povinnost prověřovat v sankčních seznamech osoby ve vlastnické a řídicí struktuře klienta, který je právnickou osobou. Nově je také doplněna povinnost ověřovat na sankčních seznamech i osoby ovládané klientem. Týká se to však pouze těch ovládaných osob, které jsou institucí v souvislosti s daným klientem již známy. Dále se upravuje terminologie tak, aby odpovídala terminologii používané v sankční oblasti.

Novela AMLZ v § 4 odst. 4 písm. b) zavádí pojem „fyzická osoba, za kterou se obchod provádí“, kterým je označován tzv. skutečný majitel obchodu v souladu s doporučeními Finančního akčního výboru (konkrétně s doporučením č. 10). Tento faktor je zahrnut i do AMLV jako nový § 9 odst. 3 písm. e), přičemž účelem této úpravy je postihnout situace, kdy transakce je sice prováděna přímo klientem, ale klient není majitelem použitých prostředků, ani nemá faktickou kontrolu nad realizací transakce a ve svém důsledku nemá z jejího provedení ani prospěch (tj. klient není tím, k jehož prospěchu nebo z jehož vůle se transakce provádí) nebo klient přijímá a řídí se pokyny od třetí strany (jíž se obchod fakticky týká) a není způsobilý sám rozhodnout o detailech průběhu obchodu, protože očekává instrukce.

Z důvodu sjednocení terminologie je pojmem „fyzická osoba, za kterou se obchod provádí“ nahrazen jinak obsahově shodný termín „konečný příjemce předmětu obchodu“ v § 9 odst. 3 písm. b) AMLV.

Dále se do faktorů automaticky znamenajících vyšší riziko přidává i faktor reflektující problematiku tzv. „schránkových společností“. Jedná se o společnosti, které jsou účelově zakládány nebo odkupovány bez toho, aby fakticky vykonávaly jakoukoli ekonomickou činnost, a slouží pouze k převádění finančních prostředků. Prakticky se zde myslí společnosti, u kterých není zjevná skutečná aktivita ve smyslu produkce skutečných výsledků, které by nasvědčovaly například typické provozní náklady na zaměstnance, energie, služby (internet či telefon), pronájem prostor, náklady spojené s logistikou v případě zboží apod. Nejedná se o situace, kdy společnost dočasně přeruší svou ekonomickou činnost z důvodu např. zdravotních či ekonomických problémů, ale o situace, kdy společnost je obvykle zřízena či zakoupena již se záměrem nikdy ekonomickou činnost nevykonávat, ale pouze posloužit jako nástroj k odklánění nelegálních prostředků či obcházení daňových povinností.

Častým znakem schránkové společnosti je skutečnost, že společnost má na určité adrese registrováno sídlo, avšak často jediné, co lze v praxi z dané společnosti na uvedené adrese sídla dohledat, je její název na poštovní schránce. Klíčovou známkou může být také fakt, že sídlo společnosti je na adrese, na níž má vedeno sídlo značné množství společností, či se jedná o adresu, na které není fakticky možné, aby zde společnost svoji činnost vykonávala, popř. společnost má sídlo v sídle advokátní kanceláře. Schránková společnost také často nemá funkční či důvěryhodné internetové stránky, nelze ji kontaktovat na telefonu či e-mailu. Jako ukazatel mohou posloužit také údaje z veřejných registrů včetně dokumentů ve sbírkách listin (např. finanční výkazy), kdy sbírky dokumentů mohou obsahovat neúplné či kusé informace, anebo společnost zákonnou evidenční povinnost ve vztahu k veřejným rejstříkům neplní vůbec.

V neposlední řadě se zahrnuje jako rizikový faktor i podezření na existenci osoby ve funkci *nominee* (akcionářů atd.). Jedná se o situace, kdy za osobou, která je na základě smluvního ujednání určena jednatelem nebo akcionářem, se fakticky skrývá skutečná osoba, která vykonává faktický vliv a kontrolu nad danou společností. Tento skutečný majitel je však zastřen – není znám, popř. je snaha jej tajit. Nominee se objevuje typicky v rámci složitějších vlastnických struktur na straně klienta, popř. tam, kde se v rámci vlastnické struktury klienta objevuje často jurisdikce, jež umožňuje existenci osob ve funkci „nominee“. V praxi se tak může vyskytnout např. situace, kdy z veřejného rejstříku či jiného dokumentu vyplývá, že skutečným majitelem je advokát, přičemž tento advokát zároveň figuruje jako skutečný majitel u většího počtu společností. Takové zjištění by instituci mělo vést k dalšímu prověřování, zda se nejedná o nominee strukturu. V některých rejstřících může být tato informace přímo uvedena nebo může být uvedena v zápisech z jednání představenstva společnosti, případně z prohlášení osoby v pozici nominee apod.

K bodu 23 [§ 9 odst. 4]

Ustanovení § 9a AMLZ zavádí pojem „zesílená identifikace a kontrola klienta“. V rámci provázanosti obou právních předpisů tuto terminologii reflektuje i vyhláška.

K bodu 24 [§ 9 odst. 4 písm. c)]

V návaznosti na vývoj v době pandemie a na některé novější metodické materiály (např. COVID-19-related Money Laundering and Terrorist Financing Risks and Policy Responses Finančního akčního výboru ze dne 4. května 2020) se zařazuje aspekt netypického chování klienta vedle typických rizikových faktorů spojených s vlastnostmi klienta, jako jsou země původu, typ podnikání apod.

Právě výrazné změny v chování klienta (ochota podstupovat vyšší riziko, využívání nestandardních platebních metod, propůjčení svého účtu pro převody prostředků atd.) jsou pro odhalování některých typů trestné činnosti často efektivnější než sledování země původu klienta, transakce či politické exponovanosti.

Neobvyklým chováním klienta lze pro tento účel rozumět situace, kdy dojde například k aktivaci spícího účtu, zásadnímu zvýšení obrátu na účtu bez zjevné změny příjmů či obchodní činnosti, náhlému vyhledávání rizikových investic u jinak investičně konzervativního klienta, častému vybírání hotovosti z účtu, ze kterého k výběrům v hotovosti v průběhu trvání obchodního vztahu běžně nedocházelo apod.

K bodu 25 [§ 9 odst. 4 písm. d) a písm. e)]

Rozšiřuje se okruh faktorů, které znamenají zvýšené riziko praní špinavých peněz a financování terorismu, a tedy potenciální nutnost provést zesílenou identifikaci a kontrolu klienta. Konkrétně se doplňuje aspekt informací vedoucích k obavám, že se klient dopustil (resp. že je zde na základě dostupných informací, např. novinových článků či jiných medií, jistá míra pravděpodobnosti vedoucí k závěru, že se mohl dopustit) protiprávního jednání souvisejícího s legalizací výnosů z trestné činnosti či financování terorismu, včetně případů, kdy se klient na takovém jednání jiné osoby podílel (resp. je zde jistá míra pravděpodobnosti vedoucí k závěru, že

se mohl podílet). Relevantní jsou přitom zejména dostupné informace o spáchání vybraných trestných činů proti majetku a trestných činů hospodářských ve smyslu zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku (Hlava V a VI zvláštní části, §§ 205-271) a obdobných trestných činů podle zahraničních předpisů. Národní hodnocení rizik výslovně zmiňuje např. následující trestné činy, s nimiž se pojí generování výnosů s navazujícím ML/FT rizikem – různé formy daňové trestné činnosti, úplatkářství či trestná činnost spojená s veřejnými zakázkami nebo dotacemi. V neposlední řadě jsou s ohledem na svoji povahu ML/FT rizika spojována s trestnými činy souvisejícími s teroristickou činností nebo činností organizované zločinecké skupiny. Avšak s ohledem na omezené možnosti instituce kvalifikovaně zjistit a ověřit tento typ informace se aplikace tohoto faktoru omezuje pouze na situace, kdy je tato skutečnost instituci známa (typicky z veřejných zdrojů, dostupných komerčních databází či z informací od klienta dobrovolně sdělených při sjednávání produktu nebo služby), není tedy nutné ji zjišťovat od klienta aktivně. Instituce je povinna přiměřeným způsobem posoudit a zvážit důvěryhodnost takto získaných informací.

Ustanovení § 9 odst. 4 písm. d) AMLV pak pro případ zjištění informací o možných ilegálních aktivitách klienta zavádí povinnost institucí provést minimální opatření, která jsou již z povahy věci (a z důvodu předcházení možných rizik ML/TF) ospravedlnitelná. Instituce je povinna především neignorovat tyto informace, když už se s nimi setká, a zachovat přiměřenou míru obezřetnosti a být tak nestranným a nezaujatým, avšak maximálně bdělým hlídačem možných rizik ML/TF. Důsledkem samotného zjištění podle § 9 odst. 4 písm. d) AMLV nemůže být odmítnutí klienta nebo zablokování prostředků na klientově účtu či jiná „represe“ klienta na podkladě článků či zpráv v médiích. Smyslem a účelem ustanovení je pouze aktivace zvýšené ostražitosti na straně instituce – která se projeví v tom, že klient bude důkladněji prověřen (prostřednictvím zesílené identifikace a kontroly – zejména zesílený monitoring, ověřování informací z více důvěryhodných zdrojů aj.), aby instituce na základě výsledků takového prověření zjistila, zda v daném případě potenciální riziko je, či není.

V souladu s přístupem ČNB v jiných oblastech (posuzování důvěryhodnosti a odborné způsobilosti, viz úřední sdělení ze dne 5. srpna 2020 k výkladu pojmů důvěryhodnost a odborná způsobilost, resp. tam odkazované předpisy) je postačující, aby instituce zohledňovala daný aspekt u klienta (na základě dostupných zdrojů) za období posledních 5 let.

Samostatně se rovněž mezi rizikové faktory, které je nutné prověřit v rámci zesílené identifikace a kontroly klienta, řadí provedení první identifikace klienta za využití tzv. „identifikace na dálku“, která je v českém právu upravená § 11 odst. 7 AMLZ. Jedná se o způsob, který je dle národního hodnocení rizik rizikový a je dlouhodobě spojený s větší četností zneužití (rovněž viz výroční zpráva Finančního analytického úřadu). Je tedy účelné, aby instituce ve vztahu k tomuto způsobu identifikace důkladněji prověřila a monitorovala chování klienta v rámci zesílené identifikace a kontroly klienta. Výjimku z povinnosti provést zesílenou identifikaci a kontrolu klienta mají pouze klienti, kteří využívají výhradně produkty a služby, které jsou institucí klasifikovány jako produkty či služby s potenciálně nižším rizikem legalizace výnosů z trestné činnosti a financování terorismu.

Termín „zesílená identifikace a kontrola klienta“ vychází z § 9a AMLZ a neznamená, že instituce provádí kumulativně vždy zesílenou identifikaci a zesílenou kontrolu, ale že na základě postupů

popsaných v § 9a odst. 1 a 3 AMLZ, respektive § 9 odst. 2 AMLV provede taková opatření, která ji pomohou s dostatečnou jistotou vyvrátit či potvrdit možný vyšší rizikový profil klienta identifikovaného na dálku.

K bodu 26 [§ 9 odst. 5]

Faktor chování klienta byl zařazen do seznamu faktorů, které je třeba v rámci zesílené identifikace a kontroly klienta potvrdit či vyvrátit, aby bylo možné stanovit adekvátní rizikovost klienta. Faktor chování (zejm. obvyklost postupů klienta z hlediska obecného standardu i dřívějšího chování klienta) je tak nutné reflektovat i v kritériích popsanych v systému vnitřních zásad instituce, a to včetně způsobu, jak instituce takový faktor posuzuje.

K bodu 27 [§ 9 odst. 6]

Ustanovení § 9a AMLZ zavádí pojem „zesílená identifikace a kontrola klienta“. V rámci provázanosti obou právních předpisů tuto terminologii reflektuje i vyhláška.

K bodu 28 [§ 10 odst. 1]

V souladu s doporučením Finančního akčního výboru č. 10 a povinností stanovenou § 8 odst. 9 AMLZ je nutné informace z identifikace a kontroly klienta uchovávat v úplné a platné podobě. Faktor platnosti je naplněn již dnes odkazem na pravdivost a správnost uchovávaných informací, a proto se vkládá pouze povinnost doplnit informace v případě podezření, že dostupné informace o klientovi nejsou kompletní.

K bodu 29 [§ 11 odst. 4]

Stanovisko Finančního analytického úřadu k zjišťování vlastnické a řídicí struktury ze dne 12. února 2017 vysvětluje potřebný rozsah zjišťování tak, že je nutné ověřovat alespoň všechny osoby v řídicí struktuře klienta, který je právnickou osobou, tzv. do druhého stupně – tedy „v rozsahu všech statutárů klienta (pokud jsou tito právnickou osobou, tak i jejich statutáři)“.

Je-li členem statutárního orgánu klienta, který je právnickou osobou, nebo v postavení obdobném, opět právnická osoba, instituce zjistí a zaznamená i všechny osoby ve statutárním orgánu této právnické osoby nebo osoby v postavení obdobném postavení člena statutárního orgánu této právnické osoby.

Cílem tohoto ustanovení je stanovit institucím povinnost důkladněji rozkrýt dílčí prvek komplexní řídicí struktury klienta. V ostatním se nadále uplatní obecná povinnost podle zákona a metodická vodítka k ní vydaná.

K bodu 30 [§ 11 odst. 5]

Povinnosti obsažené v původním znění § 11 odst. 5 AMLV jsou nadbytečné, neboť nově problematiku zjištění, ověření a zaznamenání informací prokazujících oprávnění jednat za osobu klienta upravuje AMLZ, konkrétně § 8 odst. 6 v kombinaci s § 16 odst. 1 písm. e). Dosavadní znění tohoto odstavce bylo proto nahrazeno zněním novým (upravujícím minimální požadavky k pochopení vlastnické struktury klienta – právnické osoby).

Vyhláška dlouhodobě upravuje povinnost pochopení řídicí struktury klienta a nyní je stejná povinnost zavedena i pro vlastnickou strukturu klienta. AMLZ v novelizované podobě v § 9 odst. 2 písm. b) a c) jasně stanovuje povinnost ověřit totožnost skutečného majitele klienta a zjistit vlastnickou strukturu. Nehovoří o pochopení vlastnické struktury tak, jak to uvádí Finanční akční výbor v doporučení č. 10, ale tuto skutečnost zohledňuje v rámci povinnosti zohlednit neobvyklou nebo příliš složitou vlastnickou strukturu klienta (bod 1. f) v příloze č. 2 zákona). Pochopení – v přiměřeném rozsahu – je nutným předpokladem takového posouzení.

Terminologicky navazuje nové ustanovení odst. 5 na pojem „struktura vlastnických vztahů“, který definuje a používá zákon o evidenci skutečných majitelů. Pro rozkrytí skutečného majitele je totiž třeba identifikovat také další osoby či právní uspořádání, jejichž prostřednictvím lze uplatňovat koncový vliv nebo získávat prospěch, případně další vztahy, které jsou pro jeho roli relevantní, a cestě k získání takového vlivu nebo prospěchu porozumět. Struktura vztahů existuje, je-li postavení příjemce prospěchu nebo osoby skutečného majitele založeno nepřímo (prostřednictvím jiného), tedy prostřednictvím další osoby nebo osob, fyzických či právnických, a právních uspořádání. Struktura vztahu je ohraničena na jedné straně určitou právnickou osobou (nebo určitým právním uspořádáním), která je předmětem zjišťování, a na druhé straně určitou osobou, která je koncovým příjemcem nebo osobou s koncovým vlivem ve smyslu zákona o skutečných majitelích. Relace a osoby propojující tyto dva konce představují a tvoří strukturu vztahů. Tyto vztahy mohou být jak právní, tak mimoprávní. Může se jednat jak o vztah spočívající v podílu v jiné osobě, tak o vztah založený na prosté důvěře a následování neformálních pokynů, pokud se v konkrétním případě zjistí.

V rámci povinnosti pochopení vlastnické struktury je vlastní postup srovnatelný se situací u řídicí struktury, kde již povinnost jejího pochopení stanovena je. Jedná se o proces, jehož výsledkem nemusí být detailní rozbor převodu výnosů z činnosti právnické osoby ve struktuře, ale spíše uvědomění si, zda jde o standardní strukturu, se kterou se instituce setkává běžně, nebo o strukturu neobvyklou, složitou či nelogickou, která je např. nepřehledná a komplikovaná či na provoz finančně a kapacitně neobvykle nákladná, a mohla by tak svou podstatou právě vést ke zvýšené míře rizika legalizace výnosů z trestné činnosti či financování terorismu. V rámci tohoto procesu je instituce povinna detekovat a zaznamenat vždy všechny osoby, které jsou skutečným majitelem klienta.

K bodu 31 [§ 15 odst. 1]

Novela AMLZ se pojí s povinností zohlednit požadavky, které jsou v souladu s českým právním řádem, nejen systém vnitřních zásad, ale i skupinové strategie. Z toho důvodu je požadavek na soulad s právním řádem České republiky doplněn i do § 15 odst. 1 AMLV.

K bodu 32 [§ 15 odst. 3]

V tomto ustanovení se promítá povinnost sdílet informace o klientech v rámci skupiny. Podle § 21 odst. 7 zákona „Povinné osoby, které jsou součástí skupiny, uplatňují skupinové strategie a postupy pro boj proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, včetně ... strategií a postupů pro sdílení informací v rámci skupiny.“. V rámci podrobnějšího vymezení pravidel pro instituce na finančním trhu se upřesňuje, jakým (z AML hlediska relevantním) informacím se musí strategie a postupy sdílení informací v rámci skupiny věnovat, s tím, že

rozsah sdílení může být samozřejmě i širší. Strategie a postupy podle zákona přitom nemusí vždy vést ke sdílení všech informací vypočtených ve vyhlášce (např. pokud je odpovídající informační systém teprve budován), je však nezbytné, aby se instituce možností či nemožností jejich sdílení a konkrétními souvisejícími postupy výslovně zabývala.

Úprava reaguje na situace, kdy v rámci skupiny sdílí více povinných osob stejného klienta, avšak dochází k situacím, kdy jedna povinná osoba (např. banka) vede klienta jako rizikového, neboť jeho podnikatelská činnost zahrnuje rizikové jurisdikce, a druhá povinná osoba (např. pojišťovna) klienta vede jako nerizikového, neboť danou informaci vyhodnotí jinak, nereflektuje ji či o ní neví. Je žádoucí, aby instituce v rámci skupiny reflektovaly dostupné informace o klientovi ve skupině v rozsahu, v jakém jsou v rámci skupiny informace o klientech sdíleny (je-li to relevantní pro institucí nabízené produkty a služby).

Při stanovení této povinnosti je nutné mít na paměti rovnováhu mezi bojem proti praní špinavých peněz a ochranou osobních údajů. Z toho důvodu vymezení údajů ve vyhlášce odpovídá evropské legislativě a mezinárodním standardům, a nejedná se tedy o specifické požadavky nad rámec mezinárodních a evropských standardů. Vybrané okruhy informací mají zásadní vliv na rizikový profil klienta – podání oznámení o podezřelém obchodu Finančnímu analytickému úřadu, odmítnutí navázání obchodního vztahu s klientem nebo realizace jednotlivého obchodu a ukončení obchodního vztahu z důvodů souvisejících s prevencí praní špinavých peněz nebo financování terorismu.

K bodu 33 [§ 16 odst. 2 písm. d)]

Novela AMLZ v § 22a zavádí institut pověřené osoby, která propojuje AML problematiku se statutárním orgánem povinné osoby a zajišťuje, aby tato problematika měla vždy dostatečnou váhu při rozhodování vrcholného managementu povinné osoby. Určení pravomoci a povinnosti této pověřené osoby se tak stávají součástí i personálního zajištění definovaného v § 16 AMLV.

Nad rámec AML předpisů je nutné u těchto procesů a postupů reflektovat rovněž relevantní sektorové předpisy, především obezřetnostní předpisy, např. požadavky uvedené ve vyhlášce č. 163/2014 Sb., o výkonu činnosti bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry, ve znění pozdějších předpisů. Postupy v oblasti AML jsou dílčí složkou celkového řídicího a kontrolního systému instituce.

K bodu 34 [§ 17a a § 17b]

Stanovuje se nová povinnost šetřit detekovaná hlášení o možném podezření na praní špinavých peněz nebo financování terorismu v přiměřené lhůtě. Některé instituce tuto činnost v rámci skupin někdy přenechávají ovládající osobě a v praxi dochází k neúměrnému protahování lhůt šetření. Takový postup pak brání naplnění účelu AMLZ a legislativy jako celku, která má bránit legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, a tedy efektivně zamezit odlivu nelegálních prostředků. Je proto žádoucí zavést povinnost institucí šetřit detekované podezřelé aktivity v přiměřených lhůtách.

Počátek běhu lhůty k šetření zjištění je vždy odvozen od okamžiku vygenerování informace („alertu“) o dané nestandardní situaci, tedy od okamžiku, kdy instituci dostala k dispozici informace o nestandardním chování. Lhůta tak není vázána na okamžik, kdy instituce tyto alerty

sama vyhodnotí a zjistí či vyvrátí faktické podezření, ale na okamžik, kdy toto učinit může, neboť má informace k provedení vyhodnocení k dispozici.

V případě neobvyklé transakce co do objemu, adresáta nebo způsobu provedení je tímto okamžikem zpravidla okamžik vlastní realizace transakce. Jedná se tedy typicky o okamžik zpracování příkazu k platbě.

V případě chování můžeme rozlišovat tři varianty.

- 1) Jednou variantou jsou situace, kdy jde o chování vůči povinné osobě a podezřelé je ihned při jeho vlastním průběhu (např. situace na pobočce, kdy klient diskutuje telefonicky o tom, co má pracovníkům instituce poskytovat za informace, nebo situace, kdy se klient dostaví v doprovodu třetí osoby, která mu osobně takové instrukce dává, nebo situace, kdy klient doplňuje informace zmatečně a nedůvěryhodně). V takovém případě by opět mělo k detekci dojít v okamžiku tohoto chování a zaměstnanec, který je takového chování svědkem, by měl vygenerovat alert.
- 2) Druhou variantou jsou pak situace, kdy jednorázové chování samo o sobě není nestandardní, ale jeho opakováním nebo kumulací více prvků se nestandardním v čase stane. Jedná se například o situace, kdy klientovi začnou na účet nestandardně (neobvykle v porovnání s jeho běžnými pohyby na účtu nebo bez souvislosti se změnou jeho podnikání apod.) přicházet prostředky, byť v menším objemu, které následně začne vybírat v hotovosti. Při prvním takovém chování, tedy za situace, kdy přijde platba a klient ji vybere, ještě alert vygenerován být nemusí, ale v případě, že se tento postup bez hodnověrného vysvětlení klienta stane pravidlem a tento typ chování nastává po každé příchozí platbě, detekuje instituce takové chování okamžikem, kdy nabude nestandardního rozsahu, tedy např. v kumulativním součtu vybrané částky dosahují předem určené výše v systému vnitřních zásad.
- 3) Třetí variantou jsou situace, kdy chování klienta nemůže být detekováno jako nestandardní v daný okamžik, ale s odstupem času a dostupností nových relevantních informací (například informace o zapojení konkrétní osoby do korupční kauzy z médií) je třeba závěr o standardnosti ex-post přehodnotit.

Rozhodujícím tak není vždy okamžik, kdy k chování došlo poprvé, ale okamžik, kdy jeho posouzení v daném kontextu vede k závěru, že chování naplnilo charakteristiku chování nestandardního, nebo kdy se instituce dozvěděla takové informace, které k takovému závěru mohou vést.

Instituce mají rozsáhlé povinnosti ve vztahu k vnitřním předpisům a vyhodnocování rizik v průběhu obchodního vztahu či obchodu a detekci a prověřování podezření z praní špinavých peněz nebo financování terorismu. K tomu je nezbytné zajistit náležité technické vybavení tak, aby bylo možné vnitřní postupy dodržovat v každodenním režimu. Stanovuje se tedy povinnost ve vnitřních předpisech odpovídajícím způsobem upravit náležitosti takového technického vybavení, které instituci v praxi umožní naplňovat procesy a postupy, které si vnitřními předpisy stanoví (typicky šetření detekovaných hlášení o možném podezření na legalizaci výnosů z trestné činnosti nebo financování terorismu, aktualizace rizikových faktorů v rámci rizikových profilů apod.).

K bodu 35 [§ 18 odst. 1]

Faktoru zpětné rekonstruovatelnosti věnuje vyhláška zvýšenou pozornost a stanoví explicitní povinnost uchovávat údaje nejen v rámci kontroly, ale i identifikace klienta (jak nově výslovně zmiňuje i novela). V rámci výkonu dohledu se totiž ČNB opakovaně setkává s nedostatky v oblasti zpětné rekonstruovatelnosti postupů povinných subjektů. Z uchovávaných dokumentů není zřejmé, jaké kroky instituce provedla, jaké dokumenty od klienta požadovala, jaké fakticky obdržela, jakou formou probíhala komunikace, kdo ji za instituci vedl, kdy k tomu došlo atd.

K bodu 36 [§ 18 odst. 2]

Vyhláška definuje, jaké konkrétní údaje musí být z uchovávané dokumentace zpětně rekonstruovatelné. Novela AMLZ upravuje okruh uchovávaných informací podle § 16 a v neposlední řadě se problému zpětné rekonstruovatelnosti věnovalo i hodnocení Moneyval v návaznosti na požadavky doporučení Finančního akčního výboru č. 11. Navíc v praxi některé povinné osoby v současné době mají v klientských složkách informace sice vedené, ovšem nikoli způsobem, který by zpětně umožňoval určit souslednost pořizovaných dokumentů, jejich data, osoby, které se na jejich vyžádání a vyhodnocení podílely apod. Proto je povinnost upravena tak, aby při následném dohledu nebo plnění informačních povinností ve vztahu k příslušným orgánům (především Finančnímu analytickému úřadu a Policii České republiky) nedocházelo k nejasnostem a prodlení.

Úpravy v odstavci 2 pouze reflektují okruh uchovávaných informací, kterých se požadavek na rekonstruovatelnost týká. Mimo to je stanovena povinnost nastavit systém uchování informací v instituci tak, aby bylo možné zpětně rekonstruovat, co vedlo instituci k zařazení klienta do kategorie nízkého, středního nebo vysokého rizika, a případně, kdy a na základě čeho došlo k jeho překvalifikování.

K bodu 37 [§ 18 odst. 3]

Nedostatkem opakovaně zjištěným při kontrole řádného postupu podle § 18 ze strany dohledu ČNB jsou situace, kdy dohlížené subjekty předkládají nedatované a nepodepsané dokumenty, z nichž není zřejmé kdo, kdy a na základě jakých podkladů danou kontrolu či identifikaci provedl či jakých konkrétních osob se dané ověření týkalo (např. z podkladů není často zřejmé, jaké konkrétní fyzické osoby v rámci klienta – právnické osoby byly ověřeny z hlediska politické exponovanosti a mezinárodních sankcí; často ani není zřejmé, z jakých zdrojů při daném ověření povinná osoba vycházela – zda se např. spolehla pouze na čestné prohlášení, vycházela z veřejných rejstříků či komerčních systémů; dále není zřejmé, do jaké hloubky byla zkoumána vlastnická a řídicí struktura apod.).

S ohledem na to se doplňuje odstavec 3, který specifikuje požadovaný rozsah a některé náležitosti uchovávaných informací.

K bodům 38 až 41 [§ 19 odst. 1]

V případě, že instituce nedostatky ve vnitřních předpisech zjistila v průběhu roku, za něž zpracovává „hodnotící zprávu“, je nutné v hodnotící zprávě uvést, zda přijala opatření k jejich zmírnění již v průběhu tohoto roku a v čem daná opatření spočívala. V AMLV se tak v § 19 odst.

1 zavádí povinnost uvést i přehled nedostatků objevených a vyřešených v průběhu roku, za nějž je zpráva připravena, a nejen návrhy na odstranění do budoucna.

Dále jsou případná zjištění z interních či externích auditních zpráv, která mohou obsahově úzce souviset s AML/CFT opatřeními, provázána s hodnotící zprávou tak, aby bylo zajištěno vzájemné provázání těchto kontrolních iniciativ a aby nebyla jejich účinnost omezena skutečností, že probíhají paralelně.

K bodu 42 [§ 19 odst. 2]

S ohledem na zavedení pozice pověřené osoby v novele AMLZ je do kompetencí této pověřené osoby zařazeno i schvalování „hodnotící zprávy“ instituce. Dále pověřená osoba zajistí vyjádření k úplnosti hodnotící zprávy. Díky skutečnosti, že pověřená osoba je členem statutárního orgánu instituce, zajistí vyšší prioritu zohlednění poznatků ve zprávě uvedených.

Touto povinností není nijak omezena možnost schválení hodnotící zprávy v rámci instituce i jinými orgány (správní radou, dozorčí radou apod.) nad rámec schválení pověřenou osobou. Souhlas takového dalšího orgánu však nemůže nahradit schválení pověřenou osobou, která má potřebnou expertízu a odpovědnost.

K bodu 43 [§ 19 odst. 3]

Mezi povinné náležitosti „hodnotící zprávy“ se řadí i informace o zhodnocení případné zpětné vazby Finančního analytického úřadu na podaná oznámení podezřelého obchodu. Instituci je tím uložena povinnost případnou zpětnou vazbu alespoň jednou ročně vyhodnotit. Informace o obsahu zpětné vazby mají tímto zaručenu pozornost vedení instituce a dohledovým jednotkám toto poskytne doplňující informaci o fungování a výsledcích aplikace vnitřních postupů v praxi. Začlenění informace ze zpětné vazby od Finančního analytického úřadu plně odpovídá pravidlům pro zachovávání mlčenlivosti podle § 38 AMLZ, respektive informace jsou reflektovány v rozsahu upraveném výjimkou z mlčenlivosti podle § 39 AMLZ.

K čl. II [přechodné ustanovení]

Rozšíření rizikových faktorů ovlivňujících rizikový profil klienta uvedené v § 7 odst. 2, § 9 odst. 3 písm. b) a e) a § 9 odst. 4 písm. c), d) a e) vyhlášky provede instituce v přiměřené lhůtě. V nastavení časového rámce přitom zohlední, zda se již za stávající situace jedná o klienta vysoce rizikového, či nikoli. U vysoce rizikových klientů pak aktualizaci provede dříve, než u klientů středně a nízkorizikových.

Výjimku z tohoto časového rámce mají pouze nové rizikové faktory v § 9 odst. 3 písm. f) a g), kdy se jedná o faktory, které automaticky stanovují profil s vysokým rizikem, a tedy nutnost zesílené identifikace a kontroly klienta. Oba faktory navíc reflektují současná rizika, kterým je Česká republika vystavena, kdy právě „skořápkové společnosti“ a „nominee akcionáři“ jsou problémem jasně detekovaným v hodnocení rizik. Na tento fenomén také opětovně upozorňuje Finanční analytický úřad ve svých výročních zprávách. V těchto případech je tedy nutné tyto klienty detekovat v klientském portfoliu instituce rychle a efektivně, a proto je v těchto případech doba pro provedení aktualizace zkrácena na jeden rok ode dne nabytí účinnosti vyhlášky.

K čl. III [účinnost]

V souladu s § 3 odst. 3 zákona č. 309/1999 Sb., o Sbírce zákonů a Sbírce mezinárodních smluv nabývá novela AMLV účinnosti 1. července 2021.